

p. 120n.) per un cert paral·lisme que veia en l'evolució de l'eslau *čín* 'honor', que en rus s'aplica al grau o escalafó de la noblesa i dels funcionaris de l'Estat. Però no calia anar tan lluny. — ¹² Rebutgem també una altra idea etimològica que aquells escrúpols podien fer sorgir: que *dec* fos un mot pre-romà, potser sorotàptic, cf. lit. *tākas* m. 'corriol, viarany', letó *taks* id., pruss. ant. *takes* 'resclosa', ço que podia fer pensar si *dec* i *endegar* s'haurien referit primer a un 'caixer de sèquia', de la família del lit. *tekù* 'jo rajo' i 'jo corro' (recordem l'etimologia del nostre riu *Tec*, i Pok., *IEW*, 1059.39, 1060.1). Però fonèticament i pel sentit tot això ja està molt més allunyat. Aprofito la nota per descartar alguna altra paronímia. Un hapax *dechet* m. «contrée» (PDPF) en *Santa Maria Madalena* (RLR xxv, 180) resulta d'un encreuament dels sinònims *destret* *DISTRICTUS* amb *degania* (de *DECANUS*). Potser ja no és meta paronímia la que hi ha amb prov. mod. *deco* 'defecte': «a coundicious que d'abihage / elo se mostre nuso, e qu' i regardadou / se manifeste sèno *deco*», *Calendau* xi, 22.1; potser de *enteco* (*HECTICUS*) encreuat sigui amb el nostre *dec*, sigui amb *DECANUS* o la família del germanisme *taca*. — ¹³ Els textos del període arcaic inicial escriuen realment *ad-* com a representació fonètica de *að-*, o sigui en el moment en què encara la -d- intervocàlica no s'havia confós amb la -s- i la c°, -r-. En la *Cançon de Santa Fe*, que és del comt. del S. xi, i pertany a aqueix període, hi ha un hapax *czo m'adag* amb el sentit de 'em penso', 'em sembla' rimant amb mots en -co, -ca, postvocalic (*pag, esmag, plag, PLACUIT*, ix, v. 89), que segons una conjectura de Schultz-Gora (*Festsch. Voretzsch*, 1927, 239-59), contindria justament el nostre mot. No pot ser per la *á*, però com que no s'hi veu altra explicació possible, potser en el fons té raó, suposant que hi vagi haver una desviació morfològica causada per contaminació del quasi-sinònim *apagar* «contenter, satisfaire».

Endeju, V. *dejú* *Endemà*, V. *demà* *Endemés*, V. *més* *Endemesa*, V. *metre* *Endèmia*, *endèmic*, V. *democràcia* *Endemig*, V. *mig* *Endengar*, alteració evident d'*andegar* (cf. *andeguera*; *ANAR*) *Endengar*, no existeix verament, alteració d'*endegar* més o menys ocasional *Endeno*: molt dubtós que estigui ben definit, probablement 'irritada obstinació' (var. d'*endeny*, *endanyar*, *DIGNE*)

ENDERGAR, 'arreglar més o menys confusament' i ENDERGUES, 'embolics, andròmines', mots afectius de formació complexa i bastant incerta, si bé és clar que la relació que pugui existir amb ENDEGAR és molt escassa i secundària; en llur creació sembla haver intervingut la influència de diferents mots, però el punt de partida degué ser l'antic *enderga*, subjuntiu del verb cat. ant. i oc. *enderzer/enderdre*, 'dreçar, reparar', derivat de (*d*)*érzer* id., que provenien dels ll. ERIGERE/DERIGERE 'dreçar'. □ I.^a doc.: *enderga*

subjuntiu i *enderdre, -érzer*, fi S. xii; l'existència de *condergar* es dedueix de la de *condergament* en cat. del S. xiii, i la d'*endergar*, de la presència de les seves formes verbals en diccionaris de rims de la fi del S. xiv; però altrament *endergues* i *endergar* no es registren fins al S. xix.

El nostre trobador Guillem de Berguedà ja va escriure, en rima: «usquecs dirà qu'ieu mellor et *enderga*» 'que jo millori i redreci o repari', del verb *enderzer* (que alguns contrerien en *enderdre*), un dels diversos compostos de *érzer* i *derzer* 'elevant, dreçar', provinents dels ll. ERIGERE, DERIGERE, presents (D)ÉRIGO, ERIGAM, que aviat se sincoparen com ERGO, ÉRGERE (d'on venen també el cast. *erguir*, gall-port. *erguer*, gall. *derguer* 'elevant de cama', GdD, *Contrib.*, 14, etc.). Compostos que inclöien, així mateix, *aderdre, conderdre (-zer)*, i de tots els quals aplega Rayn. (III, 137) exs. en formes de subjuntiu en -ga, Ind. pres. 1 en -c, etc. ERIGERE i DERIGERE, derivats tots dos d'un mateix mot, i amb significat quasi idèntic, eren sentits com meres variants fonètiques.

En l'article ENCRUSCAR he aplegat un bon nombre de verbs catalans transformats per heteroclisis més o menys paral·leles, sempre resultants en la formació d'un infinitiu nou en -AR (el tipus d'inf. més corrent en la llengua), i que generalment provenen dels subjuntius irregulars en -ga (de verbs de la conjugació en -ERE); sense repetir aqueixa llista remeto a aquell article. Del prefixat paral·lel *condérzer*, subj. *conderga*, ind. *conderc*, sortí també per aquell temps un nou infinitiu *condergar*, que indirectament tenim documentat en els *Usatges* en l'abstracte *condergament*, amb el sentit de 'arranjament, dispositiu, bastida': «les roches <'castells roquers'> an les Postatz <'els senyors, l'autoritat, els sobirans'> en tal domenge, que quisque les aye en son feu --- no bastescha sobre elles --- força ni castel, ni esgleya, ni monestir, senes lesser <'legitimació, beneplàcit'> e conseyl del Príncipe; e si negú o fa --- perjur serà en açò --- entró que lex lo *condergament*» (NCL., p. 92).

També trobem aviat *adergar* amb un sentit com 'entrebancar, encaparrar, embarassar' (probablement partint d'idees com 'enginyar o muntar una intriga'): «fan so que poden en divertir e aportar quant poden al lur propòsit los de aquesta vila; hoc lo dit mossèn Arill porta letre al senyor bisbe d'Elna e --- fa empres ací, per part de la senyora Reyna <la madastra del Príncipe de Viana>; sabut per nosaltres, havem parlat axí ab lo senyor bisbe --- e axí nos creu que la dita empre tir a la fi, per què lo motiu se dóna mas a altre fet, e ací stan molts *adergats* e aturats» escrivien els Consellers de Perpinyà als de Barcelona l'any 1462 (RLR lxxv, 88).

Comparem amb això en primer lloc l'ús de *enderc* «embarras, trouble» en Guillem d'Astròs (fi del segle xvi, Nordest de Gascunya): «en aquet *enderc* e magagno ---» (*Tresor dóu F.*, Palay); i d'altra banda el men. *aderc* «conjunt de coses desordenades» (Ciutatella, en Moll, *Misc. Alcover*, s. v.). D'una manera general, per a aquestes diverses formes prefixades, ja